

Tradicions nadalenques. A moltes llars tortosines es fan betlems, però potser poca gent sap que a la ciutat hi va haver una indústria de figuretes de fang

‘Los Lluquets’: la família que feia figuretes al Rastre

QUIMO PANISELLO GAMUNDI
TORTOSA

«Com farem ‘Belém’, si vatos no feu figuretes», va escriure Joan Moreira interpel·lant a les Lluquetes a la seva obra transcendent *Del folklore tortosí*, impresa a principis dels anys 30.

També diu l'imprescindible Moreira: «avans, les figuretes dels ‘bel·lèms’ les compraven fora, o als italians que solien vindre per aquí // De un d'estos, va adrependre de fe figuretes lo sinyó Josepet Grifoll». Josep Grifoll Castells va néixer a Tortosa el 5 de setembre de 1836.

Com el seu pare, era mestre de cases i vivia al barri de Santa Clara sota l'aixopluc dels xiprers del Calvari i dels Quarters de Sant Francesc, escriu el cronista i sastre Silvestre Ibáñez Ferrer a la seva columna del setmanari *La Voz del Bajo Ebro*.

De malnom esta família eren coneguts com Els Lluquets, degut al fet que un dels seus avantpassats havia estat fabricant de ‘lluquets’, una mena de mistos ensofrats molt llargs, que s'encenien tocant el foc.

Al diari *ABC* del 24 de desembre de l'any 1934, Esteban Albarca va entrevistar i retratar a les lluquetes Pepita i Paquita Grifoll Puell, que li van explicar que el negoci funcionava des de feia 70

anys. Elles, continuadores del negoci creat per son pare, expliquen que aquest va decidir dedicar-se a fer figuretes, ja que durant els mesos de fred la faena de paleta baixava molt.

Ramon Vergés Paulí escriu a *Esurnes de la llar*: «La botiga més humil, més apartada i, durant onze mesos, menos visitada de totes les de Tortosa: la botiga de les Lluquetes. Sense pretensions, en quatre armariets, tancats en vidrieres; botiga sense llum artificial, que's tanca al fer-se boqueta nit».

I és que Casa les Lluquetes, com tothom la coneixia, estava ubicada al barri del Rastre, a l'altra punta de la ciutat. Era una casa dissenyada i construïda per Josep Grifoll, amb una façana amb mil detallets, que encara avui en dia es poden apreciar al número 18 del carrer de la Providència.

Josepet va tenir moltes filles, Teresa Victòria, Pepita, Paquita, Cinta... que segurament van ajudar en el negoci d'una manera o d'una altra, encara que les que destacaven eren Paquita, que modelava les peces, i l'altra germana Pepita, que les pintava dibuixant la roba i els brodats.

Silvestre Ibáñez, que firmava com a Taylor, també amb nostàlgia va descriure algunes peces fabricades amb fang per les Llu-

quetes: «Pagesos tortosins vestint la seua indumentària: calçons blaus amples i curts; jupetí i espadnyes de violí, llaurant la terra, o amb lo corderet a col·libè, camí del Portal. També les nostres pageses, amb ampla faldilla i ajustat gipó, filant, o bé amb l'atuell de terrissa ple de mondongo o fent les típiques bal·danes».

Ramon Grifoll Puell, el germà, va continuar l'altre negoci del pare, fent de mestre d'obres. Estava casat amb Pepita Cervera Calvet.

La família dels Cervera, de malnom els Gafarrons, tenien una fabrica de material per a la construcció al carrer Topete, i allí és on es coïen les peces confeccionades per les Lluquetes. La parella va tindre molts fills: Paquita

La façana de la Casa de les Lluquetes encara es pot veure al núm. 18 del carrer de la Providència

Grifoll Cervera, que de vegades somiava escenes que explicava a les seues tietes perquè les creessin; Ramon Grifoll Cervera, també mestre d'obres: seues són dues cases molt vistoses, com de pesebre, una al carrer Ronda dels Docs, tocant les vies, imitant un temple romà, i una altra al carrer Bonaire, amb aspecte com de l'Orient plena de vitralls, i la filla menuda, Juanita Grifoll Cervera, hereva de la vena artística i pictòrica de la família qui de ben jove va anar a l'Acadèmia de dibuix dels germans Cerveto, situada al carrer de la Rosa, i després aconsellada per aquests va marxar a ampliar estudis a Barcelona.

El 1936 i 1937, van morir les Lluquetes fadrines i el negoci.

D'esquerra a dreta, Paquita Grifoll Cervera, Pepita Cervera Calvet, Juanita i Ramon Grifoll Cervera i Ramon Grifoll Puell. FOTO: PAQUITA COLOME RIUS